

Verdrag tegen wapenhandel belangrijk voor medische wereld

Op 2 april 2013 stemde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties met grote meerderheid in met een verdrag dat de handel in conventionele wapens aan banden legt.

Voor artsen wereldwijd is dit een belangrijke mijlpaal.

Zoals een Afrikaanse arts zei: ‘Het is zeer waarschijnlijk dat het verdrag uiteindelijk zal zorgen voor vermindering van het aantal uren dat ik in de operatiekamer doorbreng’.

En wat voor effect heeft dit op de Nederlandse arts? Hoe komt die met slachtoffers van wapenhandel en de gevolgen van conflicten in aanraking? Niet alleen in de asielzoekerscentra, maar in alle praktijken van artsen: huisartsen, specialisten en sociaal geneeskundigen kom je de slachtoffers én de daders tegen van conflicten. Zij hebben PTSS, psychoses, lichamelijke wonden en komen daarmee bij huisarts, daarna bij psychiater of gynaecoloog, vertellen hun verhaal en ontvangen waar mogelijk therapieën, soms jarenlang. De kinderen groeien hier op en hebben te maken met emotionele problemen in gezinsverband en op school en hebben contacten met Jeugdzorg. En als slachtoffers werk hebben kunnen vinden maar dat niet kunnen volhouden als gevolg van hun klachten komen ze in aanraking met de bedrijfsarts. Is de arbeidsongeschiktheid langdurig dan komen ze in aanraking met verzekeringsartsen voor een al dan niet gedeeltelijke uitkering. Kortom, u als arts zult de gevolgen van conflicten tussen mensen in uw dagelijkse praktijk herkennen. Na het tekenen van dit verdrag zou de stroom van dit soort patiënten moeten gaan afnemen.

Een historisch verdrag

Het wapenhandelsverdrag wordt door 154 VN-lidstaten ondersteund, slechts 3 stemden tegen (Iran, Noord-Korea en Syrië). Daarnaast onthielden 23 staten zich van stemming waaronder Rusland en China, twee van de grootste wapenexporteurs ter wereld. Van perfectie is dan ook nog geen sprake. Desondanks kan gesproken worden van een historisch verdrag. Tegen chemische en biologische wapens, landmijnen en clustermunitie bestonden al verdragen maar een internationaal verdrag tegen de verspreiding van gewone wapens is een primeur.

De steun van de VS is hierbij essentieel gebleken. Bij monde van minister van buitenlandse zaken John Kerry worden lidstaten opgeroepen vanaf 3 juni het verdrag te ondertekenen waarna het na negentig dagen in werking zal treden.

Ook minister van buitenlandse zaken Frans Timmermans spreekt van een historische stap waarbij vrijwel de gehele wereld het eens is geworden over strenge criteria voor wapenexport.

Die criteria houden onder meer in dat wapens als gevechtswliegtuigen, vuurwapens, tanks, oorlogsschepen, helikopters, raketten en raketwerpers niet meer geëxporteerd mogen worden als dat in strijd is met ingestelde wapenembargo's. Ook mogen geen wapens meer worden uitgevoerd die mogelijk zouden kunnen worden gebruikt bij het plegen van volkerenmoord, misdaden tegen de menselijkheid, oorlogsmisdaden en terrorisme. De ondertekenaars verplichten zich daarnaast te verhinderen dat conventionele wapens op de zwarte markt terecht komen om daar alsnog verhandeld te worden. Natuurlijk kunnen hierbij vragen worden gesteld. Is handel die tegen een embargo ingaat dan niet al verboden? Wat als er wapens naar een land worden verscheept en kort daarop treedt een nieuw, heel wat minder humane regering aan? Maar dergelijke noodzakelijke vragen doen aan het belang van het verdrag niets af.

Humanitaire en economische schade door gewapend geweld

Wapenhandel faciliteert gewapend geweld en gewapend geweld is een probleem dat belangrijke gevolgen heeft voor de volksgezondheid, direct, maar zeker ook indirect.

De gevolgen van wapengeweld zorgen ervoor dat kostbare zorg voor een groot deel wordt besteed aan behandeling van slachtoffers en niet ingezet kan worden voor het verminderen van ziekte en preventieve gezondheidszorg.

Bijna 750.000 mensen sterven jaarlijks ten gevolge van gewapend geweld. Daarnaast lopen miljoenen mensen verwondingen op of worden verminkt.

Naast menselijk leed levert gewapend geweld ook economische schade op. Schattingen variëren van een bedrag tussen de 95 en 163 miljard dollar per jaar.

Een gewelddadig conflict vermindert de economische groei in een gebied met ruim 2%.

Daarnaast worden arme mensen onevenredig zwaar getroffen, meer dan 90% van de slachtoffers woont in ontwikkelingslanden.

Het zijn de relatief kleine en goedkope handvuurwapens die voor de meeste slachtoffers zorgen.

Meer dan 900 miljoen vuurwapens circuleren op de wereldmarkt en in de zwarte handel. Door wapenhandel aan banden te leggen, kunnen ook de humanitaire, medische en economische gevolgen van gewapend geweld worden voorkomen of verkleind.

Verdrag mede ontstaan dankzij de inzet van artsen

Het verdrag is het resultaat van decennialang aandringen op betere wapencontrole door verschillende niet-gouvernementele organisaties. Een van de belangrijkste organisaties daarbij is IPPNW (International Physicians for the Prevention of Nuclear War), winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede in 1985, die in 1997 met een kleine groep Nobelprijswinnaars onder leiding van Oscar Arias opriep tot een 'Internationale gedragscode voor wapenhandel die de mensheid ten goede zou komen'.

IPPNW heeft vanaf dat moment hard gewerkt aan de realisering van een wapenhandelsverdrag, door middel van de campagne *Aiming for Prevention*. Na 15 jaren van publieksvoorlichting, lobbyen, petitie en gesprekken met regeringsvertegenwoordigers is het gelukt de wereld te doordringen van de gezondheidsschade door gewapend geweld en de noodzaak daartegen verdragsmatig beperkingen in te stellen.

Het verdrag zoals het er nu ligt kan daadwerkelijk een positieve draai geven aan de levens van miljoenen burgers in conflictgebieden.

IPPNW heeft afdelingen in 60 landen en binnen Nederland wordt zij vertegenwoordigd door de NVMP, vereniging voor gezondheidszorg en vredesvraagstukken. www.ippnw.org ; www.nvmp.org

H. Spanjaard, bedrijfsarts, voorzitter NVMP

L. van Bergen, medisch historicus, secretaris NVMP

H. van Iterson, bureaucoördinator NVMP